

Inspectie van het Onderwijs
*Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap*

JAARREKENINGEN 2012 VAN INSTELLINGEN VOOR FUNDEREND ONDERWIJS

FINANCIIEEL BEELD PER SECTOR

Versie 1.0 definitief

Utrecht, december 2013

INHOUDSOPGAVE

Inleiding	3
1. Basisonderwijs en speciaal basisonderwijs	4
2. Expertisecentra	7
3. Voortgezet onderwijs	10
4. Samenwerkingsverbanden	13
Bijlage 1 Financiële overzichten BO-SBO	16
Balans BO-SBO	16
Materiële vaste activa BO-SBO	17
Staat van baten en lasten BO-SBO	18
Bijlage 2 Financiële overzichten expertisecentra	19
Balans EC	19
Materiële vaste activa EC	20
Staat van baten en lasten EC	21
Bijlage 3 Financiële overzichten voortgezet onderwijs	22
Balans VO	22
Boekwaarde materiële vaste activa VO	23
Let op aansluiting met balans! Staat van baten en lasten VO	23
Materiële vaste activa SWV	26
Staat van baten en lasten SWV	27

Inleiding

Dit totaaloverzicht¹ van de jaarcijfers van de bekostigde besturen in de onderwijssectoren (speciaal) basisonderwijs ((s)bo), expertisecentra (ec), voortgezet onderwijs (vo) en de samenwerkingsverbanden (swv) is bedoeld om de Tweede Kamer een beeld te geven van de financiële staat van het funderend onderwijs en de belangrijkste ontwikkelingen daarin. Toezending aan de Tweede Kamer markeert ook het moment dat deze gegevens en de onderliggende gegevens per bestuur openbaar worden. Dit overzicht bestaat uit korte feitelijke beschrijvingen van de belangrijkste ontwikkelingen eind 2012 in bezittingen en schulden (balans), opbrengsten en kosten (baten en lasten), het vermogen van besturen om op korte en langere termijn hun rekeningen te betalen (liquiditeit en solvabiliteit) en de geboekte resultaten (rentabiliteit).

Alle rijksbekostigde onderwijsbesturen in Nederland zijn verplicht jaarlijks voor 1 juli hun door de accountant gecontroleerde jaarrekening over het voorgaande boekjaar in te dienen bij de Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO). Na een aantal controles² en zo nodig correcties van de jaarcijfers levert DUO medio november een totaalbestand van financiële gegevens aan de Inspectie van het Onderwijs. De indeling van de besturen naar sectoren in deze rapportage komt overeen met de indeling zoals die door DUO wordt geleverd.

In dit overzicht worden totalen³ over de jaren 2008 – 2012 weergegeven. Verschuivingen binnen deze jaren worden in beeld gebracht, maar zonder aanvullende analyse van de onderliggende jaarrekeningen is het niet altijd mogelijk om te beoordelen of een ontwikkeling gunstig is of niet. Hiervoor is meer inzicht in de achtergronden noodzakelijk. Bovendien kan een trend die voor het ene bestuur positief is, voor het andere bestuur negatief zijn en dergelijke uitspraken over de totale sector zijn daarom vaak niet mogelijk.

Dat de sector bestaat uit een zeer divers geheel aan besturen, blijkt ook als gekeken wordt naar de kenmerken van specifieke groepen besturen. De benoeming van besturen met een liquiditeit, solvabiliteit of rentabiliteit beneden de waarden die de inspectie hanteert om mogelijke financiële risico's op te sporen, leidt vanzelfsprekend tot de vraag, of zij beschikken over gemeenschappelijke kenmerken zoals omvang, regio, denominatie of de ontwikkeling van leerlingenaantallen. Zulke kenmerken zouden ook in andere gevallen een voorspellende waarde kunnen hebben. Groepen besturen met mogelijke financiële risico's zijn echter net zo divers van samenstelling als de sector zelf en lenen zich niet voor zeer algemene en daardoor inadequate bespreking in dit overzicht.

In 2013 verruimde de inspectie de signaleringswaarden die zij in haar financieel continuïteitstoezicht hanteert voor de financiële kengetallen liquiditeit en solvabiliteit. Door verruiming van de signaleringswaarden (liquiditeit werd 1 voor po en ec en 0,75 voor vo, solvabiliteit werd 0,3 voor alle sectoren) kunnen meer besturen bij wijze van voorzorg worden geanalyseerd, waardoor mogelijke financiële risico's eerder kunnen worden geadresseerd. Deze wijziging betekent niet dat er nu meer besturen met financiële risico's zijn, wèl dat de inspectie van meer besturen een financiële analyse maakt. De bepaling van financiële risico's per bestuur is en blijft een kwestie van gedegen analyse en maatwerk.

---

¹ Het totaaloverzicht is exclusief de jaarrekeningen van schoolbesturen op de BES.

² Het gaat hier om afstemmingen met papieren jaarrekeningen voor de hoofdposten en plausibiliteitscontroles, die geen volledige zekerheid bieden over de juistheid van de gegevens.

³ In enkele tabellen kan een totaal door afrondingsverschillen optellen tot meer dan 100%.

1. Basisonderwijs en speciaal basisonderwijs

In het Financieel beeld 2012 zijn 1070 bekostigde besturen in het (speciaal) basisonderwijs opgenomen. Dit zijn 2 besturen minder dan in 2011. Vijf (S)BO besturen dienden hun jaarrekening te laat in en konden daarom niet in het financieel beeld worden meegenomen. Het effect van de ontbrekende gegevens is echter verwaarloosbaar. De indeling van de besturen naar sectoren in deze rapportage komt overeen met de indeling zoals die door DUO wordt gehanteerd.

De balans per 31 december 2012

De waarde van de bezittingen en schulden wordt weergegeven op de balans. De linkerkant van de balans laat de bezittingen van de schoolbesturen zien, dit noemt men de activa. De rechterkant laat zien in welke mate de bezittingen met eigen vermogen of vreemd vermogen zijn gefinancierd, de passiva. Beide zijden van de balans moeten met elkaar in evenwicht zijn. In dit Financieel beeld worden de beide kanten van de balans niet naast elkaar maar onder elkaar weergegeven.

Het balanstotaal van het (speciaal) basisonderwijs is in 2012 vrijwel gelijk aan 2011, de totale bezittingen eind 2012 zijn 0,08% lager dan eind 2011. Dit wil zeggen dat de totale waarde van de bezittingen eind 2012 0,08% hoger is dan eind 2011. Het is het derde opeenvolgende jaar dat het balanstotaal is afgenomen.

De grootste stijging in de activa deed zich voor in de liquide middelen, het geld dat de besturen op korte termijn beschikbaar hebben. Sinds 2008 daalden de liquide middelen jaarlijks, maar eind 2012 is het saldo liquide middelen 5,7% hoger dan eind 2011. Door een hogere boekwaarde van de gebouwen en terreinen, is de boekwaarde van de materiële vaste activa net als voorgaande jaren gestegen. Besturen hebben echter minder geld gestoken in inventaris en overige materiële vaste activa, zoals onderwijsleermiddelen. De waarde van de financiële vaste activa is net als voorgaande jaren gedaald.

Aan de andere kant van de balans is een kleine daling van de kortlopende schulden zichtbaar. Dit zijn de schulden die de besturen binnen 1 jaar moeten betalen. Het is na 2011 het tweede opeenvolgende jaar dat de kortlopende schulden gedaald zijn. Doordat de langlopende schulden gestegen zijn en het eigen vermogen licht gedaald is, blijft de verhouding tussen het eigen vermogen en het vreemd vermogen ongeveer gelijk.

De staat van baten en lasten 2012

In de staat van baten en lasten nemen verschillende opbrengsten (baten) en kosten (lasten) op. Het verschil tussen de opbrengsten en kosten noemt men het resultaat. Het resultaat van de sector over 2012 is € 5 mln. positief, wat wil zeggen dat de kosten van de besturen in het (speciaal) basisonderwijs € 5 mln. lager waren dan de opbrengsten in deze sector. Dit is 0,1% van de totale baten.

Vanaf 2009 was het resultaat elk jaar negatief, maar het resultaat over 2012 is voor het eerst weer positief.

De opbrengsten van de sector zijn in 2012 voor het derde opeenvolgende jaar gedaald. De daling van de opbrengsten in 2012 is beperkt, 0,2% van de totale opbrengsten. Het aandeel van de rijksbijdragen binnen de totale baten is 91,8%, iets hoger dan in 2011.

De kosten van de sector zijn in 2012 verder gedaald. Deze daling komt vooral door dalingen van de personeelskosten en de overige lasten.

Het saldo van de financiële baten en lasten is met € 53 mln. ook in 2012 positief. Dit is een stijging van € 13 mln. ten opzichte van 2011.

De financiële kengetallen

Door het positieve resultaat over 2012 is de financiële positie van de sector als geheel verbeterd. Dit na een aantal negatieve resultaten in voorgaande jaren, waardoor de financiële positie van de

sector was verslechterd. De resultaten van de individuele besturen kunnen per bestuur verschillen en in hoeverre individuele besturen negatieve resultaten op kunnen en moeten vangen, verschilt ook per bestuur. De financiële positie van de sector of de individuele instellingen is uit te drukken in drie financiële kengetallen: solvabiliteit, liquiditeit en rentabiliteit.

Solvabiliteit

De solvabiliteit laat zien welk deel van het totale vermogen bestaat uit eigen vermogen en voorzieningen. Met een waarde van 0,70 is de solvabiliteit van de sector als geheel goed te noemen. Dit wil zeggen dat 30% van het totale vermogen van de sector bestaat uit schulden.

De signaleringswaarde voor de solvabiliteit is 0,30. Bij besturen met een solvabiliteit onder de 0,30 bestaat het totale vermogen voor minimaal 70% uit schulden. Deze besturen lopen mogelijk het risico op langere termijn niet meer aan hun betalingsverplichtingen te kunnen voldoen. Ten opzichte van 2011 is het aantal besturen met een solvabiliteit beneden deze signaleringswaarde gestegen van 35 besturen naar 39 besturen, 3,6% van alle besturen.

Aantal en percentage besturen per groep

GRENS: 0,30

	2008		2009		2010		2011		2012	
Onder de signaleringsgrens	22	2,1%	27	2,6%	34	3,2%	35	3,3%	39	3,6%
Boven de signaleringsgrens	1.031	97,9%	1.029	97,4%	1.030	96,8%	1.037	96,7%	1.031	96,4%
Totaal	1.053	100%	1.056	100%	1.064	100%	1.072	100%	1.070	100%

In de periode 2008 tot en met 2010 is de solvabiliteit van de gehele sector jaarlijks afgenomen. In 2012 is de solvabiliteit echter gestegen ten opzichte van die in 2011. Wel is er een gestage stijging van het aantal besturen met een solvabiliteit beneden de signaleringswaarde. Daarbij is ook de gemiddelde solvabiliteit van deze groep afgenomen van 0,23 in 2011 naar 0,15 eind 2012.

Liquiditeit

De liquiditeit geeft de verhouding aan tussen het geld dat besturen op korte termijn (minder dan een jaar) beschikbaar hebben en wat ze op korte termijn moeten betalen. Besturen zouden op korte termijn genoeg geld beschikbaar moeten hebben om aan hun betalingsverplichtingen te voldoen. Besturen met een liquiditeit onder de signaleringswaarde van 1,0 kunnen mogelijk niet aan hun betalingsverplichtingen op korte termijn voldoen. Dat wil echter niet zeggen dat zij in betalingsproblemen verkeren. Dat hangt af van de mogelijkheden die een bestuur heeft om geld vrij te maken, bijvoorbeeld door bezittingen te verkopen of door roodstand op zijn betaalrekening. De specifieke financiële situatie van een bestuur bepaalt of de lage liquiditeit leidt tot een acuut financieel probleem.

De liquiditeit van de sector als geheel is eind 2012 met 2,05 goed te noemen. Dit is een stijging ten opzichte van eind 2011, toen was de liquiditeit van de sector nog 1,98. In voorgaande jaren was er juist sprake van een daling.

De liquiditeit van 93,7% van de besturen ligt boven de signaleringsgrens. Slechts 67 besturen hebben een liquiditeit lager dan de signaleringsgrens van 1,00, dit zijn er 7 minder dan eind 2011. De gemiddelde liquiditeit van de besturen onder de signaleringsgrens van 1,00 is afgenomen van 0,72 in 2011 naar 0,63 in 2012. Van de besturen met een liquiditeit onder de signaleringsgrens hebben slechts 19 besturen een liquiditeit onder de 0,50.

Aantal en percentage besturen per groep

GRENZEN: 0,50 en 1,00

	2008		2009		2010		2011		2012	
Onder de 0,50	7	0,7%	11	1,0%	17	1,6%	15	1,4%	19	1,8%
Tussen de grenzen	41	3,9%	53	5,0%	69	6,5%	59	5,5%	48	4,5%
Boven de 1,00	1.005	95,4%	992	94,0%	978	91,9%	998	93,1%	1.003	93,7%
Totaal	1.053	100%	1.056	100%	1.064	100%	1.072	100%	1.070	100%

Combinatie van solvabiliteit en liquiditeit

Besturen die in grote financiële problemen verkeren, kennen vaak een combinatie van een slechte liquiditeit en een slechte solvabiliteit. Een slechte liquiditeit wijst op mogelijke betalingsproblemen op korte termijn. Deze kunnen echter moeilijk worden opgelost met het aantrekken van vreemd vermogen, als tevens sprake is van een lage solvabiliteit. Bij 31 besturen in het (speciaal) basisonderwijs is zowel de liquiditeit als de solvabiliteit lager dan de signaleringswaarde. Dit is 2,9% van het totaal aantal besturen.

Rentabiliteit

Het verschil tussen de opbrengsten en de kosten is het resultaat. Als de kosten hoger zijn dan de opbrengsten, is het resultaat negatief. Om te kunnen beoordelen of het resultaat relatief groot of klein is, neemt men de verhouding tussen het resultaat en de totale opbrengsten. Dit noemt men de rentabiliteit. Idealiter zijn de kosten en opbrengsten over meerdere jaren met elkaar in evenwicht en is de rentabiliteit gemiddeld ongeveer 0%.

De rentabiliteit van de gehele sector in 2012 is 0,1%. Dit is voor het eerst sinds 2008 dat de opbrengsten van de gehele sector hoger waren dan de kosten.

Ongeveer 40% van alle besturen in het (speciaal) basisonderwijs had in 2012 een negatieve rentabiliteit. Deze besturen hadden in 2012 meer kosten dan opbrengsten. Dit is een verbetering ten opzichte van 2011, toen had nog 58% van alle besturen een negatieve rentabiliteit. Ook de gemiddelde rentabiliteit van deze groep is verbeterd; -2,2% in 2012, waar dit in 2011 nog -2,5% was. Ongeveer 60% van de besturen had in 2012 een positieve rentabiliteit. Bij 10% van alle besturen was de rentabiliteit zelfs meer dan 5%.

Aantal en percentage besturen per groep

GRENZEN: 0% en 5%

	2008		2009		2010		2011		2012	
Rentabiliteit < 0%	433	41,1%	512	48,5%	668	62,8%	616	57,5%	433	40,5%
Rentabiliteit 0 - 5%	434	41,2%	438	41,5%	323	30,3%	376	35,0%	527	49,2%
Rentabiliteit > 5%	186	17,7%	106	10,0%	73	6,9%	80	7,5%	110	10,3%
Totaal	1.053	100%	1.056	100%	1.064	100%	1.072	100%	1.070	100%

De gemiddelde baten van de groep besturen met een negatieve rentabiliteit zijn iets hoger dan het gemiddelde van de sector, deze besturen lijken op basis van de baten groter dan gemiddeld. De besturen met een positieve rentabiliteit lijken gemiddeld juist iets kleiner.

In 2009 tot en met 2011 had de sector jaarlijks een negatieve rentabiliteit. Zoals hierboven beschreven was de rentabiliteit in 2012 weer positief, was het aantal besturen met een negatieve rentabiliteit lager en de gemiddelde rentabiliteit van deze groep was juist hoger.

2. Expertisecentra

In het Financieel beeld 2012 zijn 77 bekostigde besturen van expertisecentra opgenomen. De indeling van de besturen naar sectoren in deze rapportage komt overeen met de indeling zoals die door DUO wordt gehanteerd.

De balans per 31 december 2012

Het totaal van bezittingen en schulden wordt weergegeven op de balans. De linkerkant van de balans laat de bezittingen van de schoolbesturen zien, dit noemt men de activa. De rechterkant laat zien in welke mate de bezittingen met eigen vermogen of vreemd vermogen zijn gefinancierd, de passiva. Beide zijden van de balans moeten met elkaar in evenwicht zijn. In dit Financieel beeld worden de beide kanten van de balans niet naast elkaar maar onder elkaar weergegeven.

Het balanstotaal van de expertisecentra is in 2012 met ongeveer 9% gestegen ten opzichte van 2011, de totale bezittingen eind 2012 zijn ongeveer 9% hoger zijn dan eind 2011. Sinds 2008 nam het balanstotaal jaarlijks toe. De toename in 2012 is de grootste toename in de afgelopen 5 jaar. De veranderingen in de verschillende balansposten lijken in absolute bedragen soms gering, maar zijn uitgedrukt in percentages ten opzichte van 2011 soms aanzienlijk.

De grootste stijging in de activa deed zich voor in de liquide middelen, het geld dat besturen op korte termijn beschikbaar hebben. De liquide middelen zijn met 12,2% gestegen ten opzichte van 2011. Ook de boekwaarde van de materiële vaste activa is fors gestegen, 18,8%. Besturen hebben meer geld gestoken in inventaris en overige materiële vaste activa, zoals onderwijsleermiddelen, maar vooral de boekwaarde van de gebouwen en terreinen is gestegen.

Aan de andere kant van de balans is een toename van 11,1% van het eigen vermogen zichtbaar. Ook de langlopende schulden zijn aanzienlijk toegenomen.

De staat van baten en lasten 2012

In de staat van baten en lasten nemen besturen de verschillende opbrengsten (baten) en kosten (lasten) op. Het verschil tussen de opbrengsten en kosten noemt men het resultaat. Het totaalresultaat van de sector EC over 2011 is ongeveer € 30 mln. positief, wat wil zeggen dat de kosten van de expertisecentra € 30 miljoen lager waren dan de opbrengsten. Dit is 2,4% van de totale opbrengsten. Het totaalresultaat is hiermee na enkele jaren met dalingen in 2012 weer fors hoger dan in voorgaande jaren.

De opbrengsten van de expertisecentra zijn in 2012 net als voorgaande jaren gestegen. De stijging van de baten is met 5,4% groter dan in de voorgaande twee jaren. Het aandeel van de rijksbijdragen in de baten is gedaald tot 89,6%. De totale kosten van de expertisecentra zijn in 2012 met 3,0% gestegen.

De financiële kengetallen

De financiële positie van de expertisecentra is uit te drukken in drie financiële kengetallen: de solvabiliteit, de liquiditeit en de rentabiliteit.

Solvabiliteit

De solvabiliteit laat zien welk deel van het totale vermogen bestaat uit eigen vermogen en voorzieningen. Met een waarde van 0,66 is de solvabiliteit van de sector als geheel goed te noemen. Dit wil zeggen dat 34% van het totale vermogen van de sector bestaat uit vreemd vermogen.

De signaleringswaarde voor de solvabiliteit is 0,30. Bij besturen met een solvabiliteit onder de 0,30 bestaat het totale vermogen voor minimaal 70% uit schulden. Deze besturen lopen mogelijk het risico op langere termijn niet meer aan hun betalingsverplichtingen te kunnen voldoen. Ten opzichte van 2011 is het aantal besturen met een solvabiliteit beneden deze signaleringswaarde gedaald van 7 besturen naar 5 besturen, 6,5% van alle besturen.

Aantal en percentage besturen per groep

GRENS: 0,30

	2008		2009		2010		2011		2012	
Onder de signaleringsgrens	6	7,9%	7	9,1%	8	10,5%	7	9,1%	5	6,5%
Boven de signaleringsgrens	70	92,1%	70	90,9%	68	89,5%	70	90,9%	72	93,5%
Totaal	76	100%	77	100%	76	100%	77	100%	77	100%

De solvabiliteit van de expertisecentra is in 2012 gelijk aan die in 2011.

Liquiditeit

De liquiditeit geeft de verhouding aan tussen het geld dat besturen op korte termijn (minder dan een jaar) beschikbaar hebben en wat ze op korte termijn moeten betalen. Besturen zouden op korte termijn genoeg geld beschikbaar moeten hebben om aan hun betalingsverplichtingen te voldoen. Besturen met een liquiditeit onder de signaleringswaarde van 1,0 kunnen mogelijk niet aan hun betalingsverplichtingen op korte termijn voldoen. Dat wil echter niet zeggen dat zij in betalingsproblemen verkeren. Dat hangt af van de mogelijkheden die een bestuur heeft om geld vrij te maken, bijvoorbeeld door bezittingen te verkopen of door roodstand op zijn betaalrekening. De specifieke financiële situatie van een bestuur bepaalt of de lage liquiditeit leidt tot een acuut financieel probleem.

De liquiditeit van de sector als geheel is eind 2012 met 2,38 goed te noemen. Er is sprake van een stijging ten opzichte van eind 2011, toen was de liquiditeit van de sector nog 2,25.

Ten opzichte van 2011 is het aantal besturen met een liquiditeit beneden deze signaleringswaarde gedaald van 5 besturen naar 3 besturen, 3,9% van alle besturen. Net als in 2011 heeft geen van de besturen een liquiditeit onder de 0,50.

Aantal en percentage besturen per groep

GRENZEN: 0,5 EN 1,0

	2008		2009		2010		2011		2012	
Onder de 0,50	1	1,3%	1	1,3%	-	0,0%	-	0,0%	-	0,0%
Tussen de signaleringsgr.	4	5,3%	4	5,2%	5	6,6%	5	6,5%	3	3,9%
Boven de 1,00	71	93,4%	72	93,5%	71	93,4%	72	93,5%	74	96,1%
Totaal	76	100%	77	100%	76	100%	77	100%	77	100%

Combinatie van solvabiliteit en liquiditeit

Besturen die in grote financiële problemen verkeren, kennen vaak een combinatie van een slechte liquiditeit en een slechte solvabiliteit. Een slechte liquiditeit wijst op mogelijke betalingsproblemen op korte termijn. Deze kunnen echter moeilijk worden opgelost met het aantrekken van vreemd vermogen, als tevens sprake is van een lage solvabiliteit. Bij 3 besturen in het speciaal onderwijs is zowel de liquiditeit als de solvabiliteit lager dan de signaleringswaarde. Dit is 3,9% van het totaal aantal besturen.

Rentabiliteit

Het verschil tussen de opbrengsten en de kosten is het resultaat. Als de kosten hoger zijn dan de opbrengsten, is het resultaat negatief. Om te kunnen beoordelen of het resultaat relatief groot of klein is, neemt men de verhouding tussen het resultaat en de totale opbrengsten. Dit noemt men de rentabiliteit. Idealiter zijn de kosten en opbrengsten op langere termijn met elkaar in evenwicht en is de rentabiliteit gemiddeld ongeveer 0%.

De rentabiliteit van de gehele sector in 2012 is positief, 2,4%. Ook in 2012 zijn de opbrengsten hoger dan de kosten. Na een daling van de rentabiliteit in de jaren 2008-2011, is de rentabiliteit in 2012 aanzienlijk hoger dan in 2011.

Ongeveer 20,8% van alle besturen in het EC had in 2012 een negatieve rentabiliteit. Deze besturen hadden in 2012 meer kosten dan opbrengsten. Dit is een verbetering ten opzichte van 2011, toen had nog 36,4% van alle besturen een negatieve rentabiliteit. Ook de gemiddelde rentabiliteit van deze groep is gestegen; -2,1% in 2012, waar dit in 2011 nog -3,2% was. Ongeveer 79,2% van de besturen had in 2012 een positieve rentabiliteit. Bij 19,5% van alle besturen was de rentabiliteit zelfs meer dan 5%.

Aantal en percentage besturen per groep

GRENZEN: 0% EN 5%

	2008		2009		2010		2011		2012	
Onder de 0%	23	30,3%	24	31,2%	30	39,5%	28	36,4%	16	20,8%
0% - 5%	32	42,1%	41	53,2%	37	48,7%	40	51,9%	46	59,7%
Boven de 5%	21	27,6%	12	15,6%	9	11,8%	9	11,7%	15	19,5%
Totaal	76	100%	77	100%	76	100%	77	100%	77	100%

De gemiddelde baten van de groep besturen met een rentabiliteit boven 5% zijn kleiner dan het gemiddelde van de sector. Op basis van de baten lijkt het hier vooral te gaan om relatief kleinere besturen.

3. Voortgezet onderwijs

In het Financieel beeld 2012 zijn 295 bekostigde besturen in het voortgezet onderwijs opgenomen. De indeling van de besturen naar sectoren in deze rapportage komt overeen met de indeling zoals die door DUO wordt gehanteerd.

De balans per 31 december 2012

De waarde van de bezittingen en schulden wordt weergegeven op de balans. De linkerkant van de balans laat de bezittingen van de schoolbesturen zien, dit noemt men de activa. De rechterkant laat zien in welke mate de bezittingen met eigen of vreemd vermogen zijn gefinancierd, de passiva. Beide zijden van de balans moeten met elkaar in evenwicht zijn. In dit Financieel beeld worden de beide kanten van de balans niet naast elkaar maar onder elkaar weergegeven.

Het balanstotaal van het voortgezet onderwijs is in 2012 met 3,3% gestegen ten opzichte van 2011. Dit wil zeggen dat de waarde van de totale bezittingen eind 2012 3,3% hoger is dan eind 2011. Vanaf 2009 nam het balanstotaal jaarlijks af, maar in 2012 is het balanstotaal voor het eerst weer toegenomen. Het balanstotaal bevindt zich eind 2012 weer boven het niveau van 2010.

De grootste stijging in de activa deed zich voor in de liquide middelen, het geld dat de besturen op korte termijn beschikbaar hebben. Sinds 2008 daalden de liquide middelen jaarlijks, maar eind 2012 is het saldo liquide middelen 15,1% hoger dan eind 2011. Ook de boekwaarde van de materiële vaste activa (gebouwen en terreinen) is net als voorgaande jaren gestegen, ditmaal met 1,9%. De financiële vaste activa, meestal effecten, zijn echter met 22% afgenomen.

Aan de andere kant van de balans is een stijging van het eigen vermogen zichtbaar, onder andere als gevolg van het positieve resultaat over 2012. Ook de langlopende schulden zijn net als voorgaande jaren gestegen. De kortlopende schulden zijn ongeveer gelijk aan 2011.

De staat van baten en lasten 2012

In de staat van baten en lasten nemen besturen de verschillende opbrengsten (baten) en kosten (lasten) op. Het verschil tussen de opbrengsten en kosten noemt men het resultaat. Het resultaat van de sector over 2012 is € 94 mln. positief, wat wil zeggen dat de kosten van de besturen in het voortgezet onderwijs € 94 mln. lager waren dan de opbrengsten. Dat is 1,2% van de totale baten.

Sinds 2010 was het resultaat jaarlijks negatief, maar het resultaat over 2012 is voor het eerst weer positief.

De opbrengsten zijn sinds 2008 jaarlijks gestegen – ook in 2012. Het aandeel rijksbijdrage in de opbrengsten is evenals in 2011 92%. Ook de kosten van het voortgezet onderwijs zijn in 2012 toegenomen, vooral door een stijging van de personeelskosten.

Het saldo van de financiële baten en lasten is met € 19 mln. ook in 2012 positief. Dit is een stijging van € 3 mln. ten opzichte van 2011.

De financiële kengetallen

Door het positieve resultaat over 2012 is de financiële positie van de sector als geheel verbeterd. De resultaten van de individuele besturen kunnen echter per bestuur verschillen.

De financiële positie van de sector voortgezet onderwijs is uit te drukken in drie financiële kengetallen; solvabiliteit, liquiditeit en rentabiliteit.

Solvabiliteit

Solvabiliteit laat zien welk deel van het totale vermogen bestaat uit eigen vermogen en voorzieningen. Met een waarde van 0,57 is de solvabiliteit van de sector als geheel goed te noemen. Dit wil zeggen dat 43% van het totale vermogen van de sector uit schulden bestaat. De solvabiliteit eind 2012 is iets hoger dan de solvabiliteit eind 2011.

De signaleringswaarde voor de solvabiliteit is 0,30. Bij besturen met een solvabiliteit onder de 0,30 bestaat het totale vermogen voor meer dan 70% uit schulden. Deze besturen lopen mogelijk het risico op langere termijn niet meer aan hun betalingsverplichtingen te kunnen voldoen. Ten opzichte van 2011 is het aantal besturen met een solvabiliteit beneden deze signaleringswaarde gedaald van 24 besturen naar 23 besturen. Dat is 7,8% van het totale aantal.

Aantal en percentage besturen per groep
GRENS: 0,30

	2008		2009		2010		2011		2012	
Onder de signaleringsgrens	13	4,5%	15	5,2%	25	8,6%	24	8,2%	23	7,8%
Boven de signaleringsgrens	275	95,5%	274	94,8%	266	91,4%	268	91,8%	272	92,2%
Totaal	288	100%	289	100%	291	100%	292	100%	295	100%

Liquiditeit

De liquiditeit geeft de verhouding aan tussen het geld dat besturen op korte termijn (minder dan een jaar) beschikbaar hebben en wat ze op korte termijn moeten betalen. Besturen zouden op korte termijn genoeg geld beschikbaar moeten hebben om aan hun betalingsverplichtingen te voldoen. Besturen met een liquiditeit onder de signaleringswaarde van 0,75 kunnen mogelijk niet aan hun betalingsverplichtingen op korte termijn voldoen. Dat wil echter niet zeggen dat zij in betalingsproblemen verkeren. Dat hangt af van de mogelijkheden die een bestuur heeft om geld vrij te maken, bijvoorbeeld door bezittingen te verkopen of door roodstand op zijn betaalrekening. De specifieke financiële situatie van een bestuur bepaalt of de lage liquiditeit leidt tot een acuut financieel probleem.

De liquiditeit van de sector als geheel is eind 2011 met 1,20 goed te noemen. Dit is een stijging ten opzichte van eind 2010, toen was de liquiditeit van de sector nog 1,08. Het is voor het eerst sinds 2008 dat de liquiditeit is gestegen.

De liquiditeit van 84% van de besturen is hoger dan de ondergrens van 0,75. Eind 2012 hebben 47 besturen een liquiditeit onder de signaleringswaarde van 0,75. Dat zijn er twaalf minder dan eind 2011. Slechts 25 besturen hebben een liquiditeit lager dan 0,50.

Aantal en percentage besturen per groep
GRENZEN: 0,50 en 0,75

	2008		2009		2010		2011		2012	
Onder de 0,50	22	7,6%	28	9,7%	32	11,0%	30	10,3%	25	8,5%
0,50 – 0,75	13	4,5%	18	6,2%	26	8,9%	29	9,9%	22	7,5%
Boven de 0,75	253	87,8%	243	84,1%	233	80,1%	233	79,8%	248	84,1%
Totaal	288	100%	289	100%	291	100%	292	100%	295	100%

Combinatie van solvabiliteit en liquiditeit

Besturen die in grote financiële problemen verkeren, kennen vaak een combinatie van een slechte liquiditeit en een slechte solvabiliteit. Een slechte liquiditeit wijst op mogelijke betalingsproblemen op korte termijn. Deze kunnen echter moeilijk worden opgelost met het aantrekken van vreemd vermogen, als tevens sprake is van een lage solvabiliteit. Bij 15 besturen in het voortgezet onderwijs is zowel de liquiditeit als de solvabiliteit lager dan de signaleringswaarde. Dit is 5,1% van het totaal aantal besturen.

Rentabiliteit

Het verschil tussen de opbrengsten en de kosten is het resultaat. Als de kosten hoger zijn dan de opbrengsten, is het resultaat negatief. Om te kunnen beoordelen of het resultaat relatief groot of klein is, neemt men de verhouding tussen het resultaat en de totale opbrengsten. Dit noemt men

de rentabiliteit. Idealiter zijn de kosten en opbrengsten op langere termijn met elkaar in evenwicht en is de rentabiliteit gemiddeld ongeveer 0%.

De rentabiliteit van de gehele sector in 2012 is 1,2%. Na de kleine stijging in 2011 is dit het tweede jaar op rij dat de rentabiliteit van de sector vo is gestegen. Voor het eerst sinds 2009 is het resultaat positief.

Aantal en percentage besturen per groep

GRENZEN: 0% en 5%

	2008		2009		2010		2011		2012	
Rentabiliteit < 0%	98	34,0%	115	39,8%	180	61,9%	163	55,8%	89	30,2%
Rentabiliteit 0 – 5%	138	47,9%	141	48,8%	97	33,3%	121	41,5%	173	58,6%
Rentabiliteit > 5%	52	18,1%	33	11,4%	14	4,8%	8	2,7%	33	11,2%
Totaal	288	100%	289	100%	291	100%	292	100%	295	100%

Ongeveer 30% van alle besturen in het voortgezet onderwijs had in 2012 een negatieve rentabiliteit. Deze besturen hadden in 2012 meer kosten dan opbrengsten. Dit is een verbetering ten opzichte van 2011, toen had nog 56% van alle besturen een negatieve rentabiliteit. Ook de gemiddelde rentabiliteit van deze groep is verbeterd; -1,7% in 2012, in 2011 was dit nog -2,4%. Ongeveer 70% van de besturen had in 2012 een positieve rentabiliteit. Bij ruim 11% van alle besturen was de rentabiliteit zelfs meer dan 5%.

De gemiddelde baten van de groep besturen met een negatieve rentabiliteit zijn lager dan het gemiddelde van de sector, deze besturen lijken op basis van de baten iets kleiner dan gemiddeld. Ook de besturen met een positieve rentabiliteit van meer dan 5% lijken gemiddeld iets kleiner.

4. Samenwerkingsverbanden

In het Financieel beeld 2012 zijn alle 247 bekostigde besturen opgenomen. De indeling van de besturen in deze rapportage komt overeen met de indeling zoals die door DUO wordt gehanteerd.

De balans per 31 december 2012

Het totaal van bezittingen en schulden wordt weergegeven op de balans. De linkerkant van de balans laat de bezittingen van de schoolbesturen zien, dit noemt men de activa. De rechterkant laat zien in welke mate de bezittingen met eigen vermogen of vreemd vermogen zijn gefinancierd, de passiva. Beide zijden van de balans moeten met elkaar in evenwicht zijn. In dit Financieel beeld worden de beide kanten van de balans niet naast elkaar maar onder elkaar weergegeven.

Het balanstotaal van de samenwerkingsverbanden is in 2012 met 1,1% gedaald ten opzichte van 2011. Dit wil zeggen dat de totale bezittingen eind 2012 1,1% lager zijn dan eind 2011. Sinds 2007 nam het balanstotaal jaarlijks toe, 2012 is het eerste jaar waarin het balanstotaal is afgenomen.

Binnen de activa daalden net als in 2011 zowel de materiële als de financiële vaste activa. Daarnaast vond een verschuiving plaats tussen de vorderingen en de liquide middelen, de vorderingen namen € 1 mln. af, terwijl de liquide middelen juist met € 1 miljoen toenamen. Het belang van de verschillende posten is laag. Dit hangt samen met de aard van de samenwerkingsverbanden, die meestal gebruik maken van de faciliteiten van deelnemende besturen.

Aan de andere kant van de balans is een stijging van de kortlopende schulden zichtbaar. Dit zijn de schulden die de besturen binnen één jaar moeten betalen. Vanaf 2007 is sprake van een stijging van de kortlopende schulden. Doordat het eigen vermogen is gedaald, komt de verhouding tussen het eigen vermogen en het vreemd vermogen lager uit.

De staat van baten en lasten 2012

In de staat van baten en lasten nemen besturen de verschillende opbrengsten (baten) en kosten (lasten) op. Het verschil tussen de opbrengsten en kosten noemt men het resultaat. Het resultaat van de sector over 2012 is € 4 mln. negatief, wat wil zeggen dat de kosten van de besturen € 4 mln. hoger waren dan de opbrengsten in deze sector. Dit is circa 1,2 % van de totale baten.

Al vanaf 2008 is het resultaat gedaald, 2012 is het tweede jaar op rij dat het resultaat negatief is. In 2011 was het resultaat 0,3% negatief.

De opbrengsten van de sector zijn in 2012 ongeveer gelijk aan 2011. Het aandeel van de rijksbijdragen binnen de totale baten is net als in 2011 79%.

De kosten van de besturen zijn in 2012 met bijna 1% gestegen. Deze stijging wordt veroorzaakt door een stijging van de personeelskosten.

Het saldo van de financiële baten en lasten is met € 2 mln. ook in 2012 positief. Dit saldo ligt sinds 2008 rond dit niveau.

De financiële kengetallen

De financiële positie van de sector en de individuele instellingen is uit te drukken in drie financiële kengetallen; solvabiliteit, liquiditeit en rentabiliteit.

Solvabiliteit

De solvabiliteit laat zien welk deel van het totale vermogen bestaat uit eigen vermogen en voorzieningen. Met een waarde van 0,57 is de solvabiliteit van de besturen als geheel goed te noemen. Dit wil zeggen dat 43% van het totale vermogen van de sector bestaat uit vreemd vermogen.

De signaleringswaarde voor de solvabiliteit is 0,30. Bij besturen met een solvabiliteit van of onder de 0,30 bestaat het totale vermogen voor minimaal 70% uit schulden. Deze besturen lopen mogelijk het risico op langere termijn niet meer aan hun betalingsverplichtingen te kunnen voldoen. Ten opzichte van 2010 is het aantal besturen met een solvabiliteit beneden deze signaleringswaarde met 25 besturen gelijk aan 2011. Dat is 10,1% van alle besturen.

Aantal en percentage besturen per groep

GRENS: 0,30

	2008		2009		2010		2011		2012	
Onder de signaleringsgrens	28	11,3%	22	8,9%	22	8,9%	25	10,1%	25	10,1%
Boven de signaleringsgrens	219	88,7%	226	91,1%	226	91,1%	223	89,9%	222	89,9%
Totaal	247	100%	248	100%	248	100%	248	100%	247	100%

De solvabiliteit van de Samenwerkingsverbanden daalt sinds 2010.

Liquiditeit

De liquiditeit geeft de verhouding aan tussen het geld dat besturen op korte termijn (minder dan een jaar) beschikbaar hebben en wat ze op korte termijn moeten betalen. Besturen zouden op korte termijn genoeg geld beschikbaar moeten hebben om aan hun betalingsverplichtingen te voldoen. Besturen met een liquiditeit onder de signaleringswaarde van 1,0 kunnen mogelijk niet aan hun betalingsverplichtingen op korte termijn voldoen. Dat wil echter niet zeggen dat zij in betalingsproblemen verkeren. Dat hangt af van de mogelijkheden die een bestuur heeft om geld vrij te maken, bijvoorbeeld door bezittingen te verkopen of door roodstand op zijn betaalrekening. De specifieke financiële situatie van een bestuur bepaalt of de lage liquiditeit leidt tot een acuut financieel probleem.

De liquiditeit van de sector als geheel is eind 2012 met 2,29 goed te noemen. Wel is dit een daling ten opzichte van eind 2012, toen was de liquiditeit van de sector nog 2,45. Acht besturen hebben een liquiditeit lager dan de signaleringsgrens, dit is 3,3% van alle besturen. In 2011 waren dat nog 5 besturen. Bij geen van de besturen is de liquiditeit lager dan 0,50.

Aantal en percentage besturen per groep

GRENZEN: 0,50 en 1,00

	2008		2009		2010		2011		2012	
Onder de 0,50	1	0,4%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
0,50 – 1,00	6	2,4%	5	2,0%	8	3,3%	5	2,0%	8	3,3%
Boven de 1,00	238	97,1%	243	98,0%	238	96,7%	242	98,0%	238	96,7%
Totaal	245	100%	248	100%	246	100%	247	100%	246	100%

Combinatie van solvabiliteit en liquiditeit

Besturen die in grote financiële problemen verkeren, kennen vaak een combinatie van een slechte liquiditeit en een slechte solvabiliteit. Een slechte liquiditeit wijst op mogelijke betalingsproblemen op korte termijn. Deze kunnen echter moeilijk worden opgelost met het aantrekken van vreemd vermogen, als tevens sprake is van een lage solvabiliteit. Dit is bij zeven samenwerkingsverbanden het geval. Dit is 2,8 % van alle samenwerkingsverbanden.

Rentabiliteit

Het verschil tussen de opbrengsten en de kosten is het resultaat. Als de kosten hoger zijn dan de opbrengsten, is het resultaat negatief. Om te kunnen beoordelen of het resultaat relatief groot of klein is, neemt men de verhouding tussen het resultaat en de totale opbrengsten. Dit noemt men de rentabiliteit.

De rentabiliteit van de gehele sector in 2012 is -1,2%. Dit is de tweede keer op rij dat de kosten van de gehele sector hoger waren dan de opbrengsten.

Aantal en percentage besturen per groep

GRENZEN: 0% EN 5%

	2008		2009		2010		2011		2012	
Rentabiliteit < 0%	57	23,1%	75	30,2%	88	35,5%	114	46,0%	123	49,8%
Rentabiliteit 0 – 5%	72	29,1%	84	33,9%	90	36,3%	74	29,8%	71	28,7%
Rentabiliteit > 5%	118	47,8%	89	35,9%	70	28,2%	60	24,2%	53	21,5%
Totaal	247	100%	248	100%	248	100%	248	100%	247	100%

Ongeveer de helft van alle besturen had in 2012 een negatieve rentabiliteit. Deze besturen hadden in 2012 meer kosten dan opbrengsten. Dit is een verslechtering ten opzichte van 2011, toen had nog 46% van alle besturen een negatieve rentabiliteit. De andere helft van de besturen had in 2012 een positieve rentabiliteit, waarvan 21,5% een rentabiliteit hoger dan 5%.

Bijlage 1 Financiële overzichten BO-SBO

Balans

BALANS ultimo	<u>2008</u>	<u>2009</u>	<u>2010</u>	<u>2011</u>	<u>2012</u>
In € mln.					
1 Activa					
Vaste Activa					
1.1 Immateriële vaste activa	0	0	0	0	0
1.2 Materiële vaste activa	965	1.096	1.164	1.194	1.220
1.3 Financiële vaste activa	<u>514</u>	<u>490</u>	<u>485</u>	<u>445</u>	<u>374</u>
Totaal vaste activa	<u>1.479</u>	<u>1.586</u>	<u>1.649</u>	<u>1.639</u>	<u>1.594</u>
Vlottende activa					
1.4 Voorraden	0	1	2	0	0
1.5 Vorderingen	767	754	733	697	657
1.6 Effecten	83	69	75	60	59
1.7 Liquide middelen	<u>1.746</u>	<u>1.732</u>	<u>1.576</u>	<u>1.464</u>	<u>1.547</u>
Totaal vlottende activa	<u>2.596</u>	<u>2.556</u>	<u>2.386</u>	<u>2.221</u>	<u>2.263</u>
Totaal activa	<u>4.075</u>	<u>4.142</u>	<u>4.035</u>	<u>3.860</u>	<u>3.857</u>
2 Passiva					
2.1 Eigen Vermogen	2.343	2.312	2.393	2.287	2.277
2.2 Voorzieningen	616	623	404	390	410
2.3 Langlopende schulden	50	53	62	59	65
2.4 Kortlopende schulden	<u>1.067</u>	<u>1.155</u>	<u>1.176</u>	<u>1.125</u>	<u>1.105</u>
Totaal passiva	<u>4.076</u>	<u>4.143</u>	<u>4.035</u>	<u>3.861</u>	<u>3.857</u>

Let op: door afrondingsverschillen is het totaal activa niet in alle gevallen gelijk aan het totaal passiva.

Materiële vaste activa BO-SBO

In € mln.

<u>Boekwaarde materiële vaste activa</u>	<u>2008</u>	<u>2009</u>	<u>2010</u>	<u>2011</u>	<u>2012</u>
Gebouwen, terreinen en in uitvoering	169	207	221	229	265
Inventaris en overige	<u>797</u>	<u>889</u>	<u>944</u>	<u>965</u>	<u>955</u>
Totaal materiële vaste activa	<u>966</u>	<u>1.096</u>	<u>1.165</u>	<u>1.194</u>	<u>1.220</u>

Let op: door afrondingsverschillen kunnen de bedragen afwijken van de in de balans vermelde bedragen.

Staat van baten en lasten BO-SBO

STAAT VAN BATEN LASTEN	<u>2008</u>	<u>2009</u>	<u>2010</u>	<u>2011</u>	<u>2012</u>
In € mln.					
Baten					
3.1 Rijksbijdragen	7.334	7.745	7.731	7.706	7.745
3.2 Overige overheidsbijdragen en -subsidies	284	280	283	273	243
3.3 College-, cursus-, les- en examengelden	0	0	0	0	0
3.4 Baten werk in opdracht van derden	0	1	1	1	1
3.5 Overige baten	<u>442</u>	<u>458</u>	<u>467</u>	<u>471</u>	<u>451</u>
<u>Totaal baten</u>	8.060	8.484	8.482	8.451	8.440
Lasten					
4.1 Personeelslasten	6.679	7.095	7.145	7.074	6.992
4.2 Afschrijvingen	162	178	188	195	199
4.3 Huisvestingslasten	494	571	567	565	560
4.4 Overige lasten	<u>763</u>	<u>761</u>	<u>762</u>	<u>762</u>	<u>737</u>
<u>Totaal lasten</u>	8.098	8.605	8.662	8.597	8.488
<u>Saldo baten en lasten</u>	-38	-121	-180	-146	-48
HR Gerealiseerde herwaardering	0	0	0	0	0
5 Financiële baten en lasten	<u>58</u>	<u>86</u>	<u>54</u>	<u>40</u>	<u>53</u>
<u>Resultaat</u>	20	-35	-126	-106	5
6 Belastingen	0	0	0	0	0
7 Resultaat deelnemingen	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>-1</u>	<u>0</u>
<u>Resultaat na belastingen</u>	20	-35	-126	-107	5
8 Aandeel derden in resultaat	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>0</u>
<u>Nettoresultaat</u>	20	-35	-126	-107	5
9 Buitengewoon resultaat	<u>1</u>	<u>4</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>0</u>
Totaal resultaat	<u>21</u>	<u>-31</u>	<u>-126</u>	<u>-107</u>	<u>5</u>
Totaal resultaat in % totaal baten	<u>0,3%</u>	<u>-0,4%</u>	<u>-1,5%</u>	<u>-1,3%</u>	<u>0,1%</u>

Bijlage 2 Financiële overzichten expertisecentra

Balans EC

Balans ultimo	<u>2008</u>	<u>2009</u>	<u>2010</u>	<u>2011</u>	<u>2012</u>
In € mln.					
1 Activa					
Vaste Activa					
1.1 Immateriële vaste activa	0	0	0	0	0
1.2 Materiële vaste activa	106	102	117	128	152
1.3 Financiële vaste activa	<u>19</u>	<u>21</u>	<u>20</u>	<u>16</u>	<u>11</u>
Totaal vaste activa	<u>125</u>	<u>123</u>	<u>137</u>	<u>144</u>	<u>163</u>
Vlottende activa					
1.4 Voorraden	0	0	0	0	0
1.5 Vorderingen	124	128	126	119	115
1.6 Effecten	2	1	1	2	1
1.7 Liquide middelen	<u>249</u>	<u>255</u>	<u>256</u>	<u>262</u>	<u>294</u>
Totaal vlottende activa	<u>375</u>	<u>384</u>	<u>383</u>	<u>383</u>	<u>410</u>
Totaal activa	<u>500</u>	<u>507</u>	<u>520</u>	<u>527</u>	<u>573</u>
2 Passiva					
2.1 Eigen Vermogen	268	267	293	297	330
2.2 Voorzieningen	66	66	42	50	51
2.3 Langlopende schulden	15	10	10	9	21
2.4 Kortlopende schulden	<u>151</u>	<u>165</u>	<u>175</u>	<u>170</u>	<u>173</u>
Totaal passiva	<u>500</u>	<u>508</u>	<u>520</u>	<u>526</u>	<u>575</u>

Let op: door afrondingsverschillen is het totaal activa niet in alle gevallen gelijk aan het totaal passiva.

Materiële vaste activa EC

In € mln.

<u>Boekwaarde materiële vaste activa</u>	<u>2008</u>	<u>2010</u>	<u>2012</u>	<u>0</u>	<u>0</u>
Gebouwen, terreinen en in uitvoering	37	32	42	51	70
Inventaris en overige	<u>69</u>	<u>70</u>	<u>74</u>	<u>77</u>	<u>82</u>
Totaal materiële vaste activa	<u>106</u>	<u>102</u>	<u>116</u>	<u>128</u>	<u>152</u>

Let op: door afrondingsverschillen kunnen de bedragen afwijken van de in de balans vermelde bedragen.

Staat van baten en lasten EC

STAAT VAN BATEN LASTEN	<u>2008</u>	<u>2009</u>	<u>2010</u>	<u>2011</u>	<u>2012</u>
In € mln.					
Baten					
3.1 Rijksbijdragen	946	1.032	1.074	1.084	1.112
3.2 Overige overheidsbijdragen en -subsidies	26	33	31	24	65
3.3 College-, cursus-, les- en examengelden	1	1	0	0	0
3.4 Baten werk in opdracht van derden	5	9	6	8	8
3.5 Overige baten	<u>91</u>	<u>55</u>	<u>57</u>	<u>61</u>	<u>56</u>
<u>Totaal baten</u>	1.069	1.130	1.168	1.177	1.241
Lasten					
4.1 Personeelslasten	891	957	983	989	998
4.2 Afschrijvingen	16	16	17	19	23
4.3 Huisvestingslasten	54	60	60	58	67
4.4 Overige lasten	<u>91</u>	<u>97</u>	<u>111</u>	<u>116</u>	<u>129</u>
<u>Totaal lasten</u>	1.052	1.130	1.172	1.181	1.217
Saldo baten en lasten	17	0	-4	-4	24
HR Gerealiseerde herwaardering	0	0	0	0	0
5 Financiële baten en lasten	<u>8</u>	<u>9</u>	<u>5</u>	<u>5</u>	<u>6</u>
<u>Resultaat</u>	25	9	1	1	30
6 Belastingen	0	0	0	0	0
7 Resultaat deelnemingen	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>0</u>
<u>Resultaat na belastingen</u>	25	9	1	1	30
8 Aandeel derden in resultaat	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>0</u>
<u>Nettoresultaat</u>	25	9	1	1	30
9 Buitengewoon resultaat	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>0</u>
Totaal resultaat	<u>25</u>	<u>9</u>	<u>1</u>	<u>1</u>	<u>30</u>
Totaal resultaat in % totaal baten	<u>2,3%</u>	<u>0,8%</u>	<u>0,1%</u>	<u>0,1%</u>	<u>2,4%</u>

Bijlage 3 Financiële overzichten voortgezet onderwijs

Balans VO

BALANSEN ULTIMO	<u>2008</u>	<u>2009</u>	<u>2010</u>	<u>2011</u>	<u>2012</u>
In € mln.					
1 Activa					
Vaste Activa					
1.1 Immateriële vaste activa	4	4	2	2	2
1.2 Materiële vaste activa	1.717	1.881	1.983	2.109	2.134
1.3 Financiële vaste activa	<u>396</u>	<u>378</u>	<u>319</u>	<u>254</u>	<u>198</u>
Totaal vaste activa	<u>2.117</u>	<u>2.263</u>	<u>2.304</u>	<u>2.365</u>	<u>2.334</u>
Vlottende activa					
1.4 Voorraden	14	18	19	18	18
1.5 Vorderingen	432	412	318	311	309
1.6 Effecten	76	66	65	51	50
1.7 Liquide middelen	<u>1.253</u>	<u>1.240</u>	<u>1.182</u>	<u>1.058</u>	<u>1.218</u>
Totaal vlottende activa	<u>1.775</u>	<u>1.736</u>	<u>1.584</u>	<u>1.438</u>	<u>1.595</u>
Totaal activa	<u>3.892</u>	<u>3.999</u>	<u>3.888</u>	<u>3.803</u>	<u>3.929</u>
2 Passiva					
2.1 Eigen Vermogen	1.697	1.705	1.704	1.651	1.771
2.2 Voorzieningen	618	661	486	476	456
2.3 Langlopende schulden	297	314	319	349	373
2.4 Kortlopende schulden	<u>1.281</u>	<u>1.317</u>	<u>1.381</u>	<u>1.328</u>	<u>1.329</u>
Totaal passiva	<u>3.893</u>	<u>3.997</u>	<u>3.890</u>	<u>3.804</u>	<u>3.929</u>

Let op: door afrondingsverschillen is het totaal activa niet in alle gevallen gelijk aan het totaal passiva.

Boekwaarde materiële vaste activa VO

Boekwaarde in € mln.	2008	2009	2010	2011	2012
Gebouwen, terreinen en in uitvoering	1.040	1.155	1.224	1.337	1.362
Inventaris en overige	677	726	759	772	772
Totaal materiële vaste activa	1.717	1.881	1.983	2.109	2.134

Let op: door afrondingsverschillen kunnen de bedragen afwijken van de in de balans vermelde bedragen.

Staat van baten en lasten VO

STAAT VAN BATEN LASTEN	<u>2008</u>	<u>2009</u>	<u>2010</u>	<u>2011</u>	<u>2012</u>
In € mln.					
Baten					
3.1 Rijksbijdragen	5.880	6.448	6.635	6.676	6.932
3.2 Overige overheidsbijdragen en – subsidies	127	136	165	147	154
3.3 College-, cursus-, les- en examengelden	18	12	9	10	11
3.4 Baten werk in opdracht van derden	12	16	29	37	32
3.5 Overige baten	<u>444</u>	<u>414</u>	<u>392</u>	<u>384</u>	<u>407</u>
<u>Totaal baten</u>	6.481	7.026	7.230	7.254	7.536
Lasten					
4.1 Personeelslasten	5.078	5.461	5.678	5.744	5.855
4.2 Afschrijvingen	218	230	245	239	269
4.3 Huisvestingslasten	439	505	521	486	472
4.4 Overige lasten	<u>722</u>	<u>854</u>	<u>882</u>	<u>866</u>	<u>865</u>
<u>Totaal lasten</u>	6.457	7.051	7.326	7.336	7.461
<u>Saldo baten en lasten</u>	24	-25	-96	-82	75
HR Gerealiseerde herwaardering	0	0	0	0	0
5 Financiële baten en lasten	<u>38</u>	<u>48</u>	<u>23</u>	<u>16</u>	<u>19</u>
<u>Resultaat</u>	62	23	-73	-66	94
6 Belastingen	0	0	0	0	0
7 Resultaat deelnemingen	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>0</u>
<u>Resultaat na belastingen</u>	62	23	-73	-66	94
8 Aandeel derden in resultaat	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>0</u>
<u>Nettoresultaat</u>	62	23	-73	-66	94
9 Buitengewoon resultaat	<u>-1</u>	<u>6</u>	<u>-1</u>	<u>0</u>	<u>-2</u>
Totaal resultaat	<u>61</u>	<u>29</u>	<u>-74</u>	<u>-66</u>	<u>92</u>
Totaal resultaat in % totaal baten	<u>0,9%</u>	<u>0,4%</u>	<u>-1,0%</u>	<u>-0,9%</u>	<u>1,2%</u>

Bijlage 4 Financiële overzichten SWV

Balans SWV

BALANS ultimo	<u>2008</u>	<u>2009</u>	<u>2010</u>	<u>2011</u>	<u>2012</u>
1 Activa					
Vaste Activa					
1.1 Immateriële vaste activa	0	0	0	0	0
1.2 Materiële vaste activa	2	3	4	5	4
1.3 Financiële vaste activa	<u>2</u>	<u>2</u>	<u>2</u>	<u>1</u>	<u>0</u>
Totaal vaste activa	<u>4</u>	<u>5</u>	<u>6</u>	<u>6</u>	<u>4</u>
Vlottende activa					
1.4 Voorraden	0	0	0	0	0
1.5 Vorderingen	20	23	24	29	28
1.6 Effecten	0	0	0	0	0
1.7 Liquide middelen	<u>125</u>	<u>135</u>	<u>155</u>	<u>155</u>	<u>156</u>
Totaal vlottende activa	<u>145</u>	<u>158</u>	<u>179</u>	<u>184</u>	<u>184</u>
Totaal activa	<u>149</u>	<u>163</u>	<u>185</u>	<u>190</u>	<u>188</u>
2 Passiva					
2.1 Eigen Vermogen	93	102	113	112	106
2.2 Voorzieningen	1	3	1	2	1
2.3 Langlopende schulden	0	0	0	1	1
2.4 Kortlopende schulden	<u>54</u>	<u>58</u>	<u>70</u>	<u>75</u>	<u>80</u>
Totaal passiva	<u>148</u>	<u>163</u>	<u>184</u>	<u>190</u>	<u>188</u>

Let op: door afrondingsverschillen is het totaal activa niet in alle gevallen gelijk aan het totaal passiva.

Materiële vaste activa SWV

In € mln.

<u>Boekwaarde materiële vaste activa</u>	<u>2008</u>	<u>2009</u>	<u>2010</u>	<u>2011</u>	<u>2012</u>
Gebouwen, terreinen en in uitvoering	-	-	1	2	2
Inventaris en overige	<u>2</u>	<u>2</u>	<u>3</u>	<u>3</u>	<u>2</u>
Totaal materiële vaste activa	<u><u>2</u></u>	<u><u>2</u></u>	<u><u>4</u></u>	<u><u>5</u></u>	<u><u>4</u></u>

Let op: door afrondingsverschillen kunnen de bedragen afwijken van de in de balans vermelde bedragen.

Staat van baten en lasten SWV

STAAT VAN BATEN LASTEN	<u>2008</u>	<u>2009</u>	<u>2010</u>	<u>2011</u>	<u>2012</u>
In € mln.					
Baten					
3.1 Rijksbijdragen	241	251	264	273	274
3.2 Overige overheidsbijdragen en -subsidies	6	8	9	9	9
3.3 College-, cursus-, les- en examengelden	0	0	0	0	0
3.4 Baten werk in opdracht van derden	1	1	1	0	0
3.5 Overige baten	<u>40</u>	<u>52</u>	<u>62</u>	<u>65</u>	<u>64</u>
<u>Totaal baten</u>	288	312	336	347	347
Lasten					
4.1 Personeelslasten	129	157	174	183	187
4.2 Afschrijvingen	0	1	1	1	1
4.3 Huisvestingslasten	2	3	3	4	4
4.4 Overige lasten	<u>143</u>	<u>146</u>	<u>150</u>	<u>162</u>	<u>161</u>
<u>Totaal lasten</u>	275	306	329	350	353
<u>Saldo baten en lasten</u>	13	6	7	-3	-6
HR Gerealiseerde herwaardering	0	0	0	0	0
5 Financiële baten en lasten	<u>3</u>	<u>2</u>	<u>2</u>	<u>2</u>	<u>2</u>
<u>Resultaat</u>	16	8	9	-1	-4
6 Belastingen	0	0	0	0	0
7 Resultaat deelnemingen	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>0</u>
<u>Resultaat na belastingen</u>	16	8	9	-1	-4
8 Aandeel derden in resultaat	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>0</u>
<u>Nettoresultaat</u>	16	8	9	-1	-4
9 Buitengewoon resultaat	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>-1</u>
Totaal resultaat	<u>16</u>	<u>8</u>	<u>9</u>	<u>-1</u>	<u>-5</u>
Totaal resultaat in % totaal baten	<u>5,6%</u>	<u>2,6%</u>	<u>2,7%</u>	<u>-0,3%</u>	<u>-1,4%</u>